

կէս պաշտօնական կերպով խնդրելով նաեւ մի-
ջամտութիւնը հայ ծագումով բարձրաստիճան
պաշտօնատարներու, որոնք կը գտնուէին ըլ-
լայ թուրքերուն, ըլլայ ուսական ծառայու-
թեան մէջ: Բայց երբ 1856-ի Փարիզի դաշնա-
գրով Իշխանապետութիւնը ինքը կոչուեցաւ
ցոյց տալու այն բարենորոգումները զորս ինքը
օգտակար կը նկատէր իրեն համար, Պըլբըլու
այն ատեն իր դիմումները ուղղեց Իշխանապե-
տութեանց Մասնաւոր Դիւանին (Divanul-ad-
hoc) :

«Ան ապահովեց հանդէպ հայոց դատին
ամենաջերմ համակրութիւնը ժողովին անդամ-
ներուն մէջէն կիրթ եւ օտար դաւանանքի քրիս-
տոնեաներու դէմ որեւէ նախապաշարումէ
զերծ անձերու, որոնցմէ ոմանք նոյնիսկ իր
զպրօցի ընկերներէն: Նշանաւոր են որքան
պերճախօս նոյնքան փաստացի ճառերը Միհայլ
Քօկըլնիչիանուի եւ Քօսթաքի Նէկրիի, որոնք
Մոլտովէններուն հետ համահաւասար իրա-
ւունք կը պահանջէին հայերուն համար, եւ
առհասարակ այն բոլոր քրիստոնեաներուն, ո-
րոնք որեւէ օտար պաշտպանութեան տակ չէ-
ին: Վիճարանութիւնը, ընդհանրապէս նպաս-
տաւոր հայոց դատին, որ տեւեց երկու ամբողջ
օր, վերջացաւ 1857 Նոյեմբեր 14-ի բանաձե-
ւով, որուն համաձայն, Մասնաւոր Դիւանը,
35-ի դէմ 39 ձայնով, խնդրին կարգադրութիւ-
նը կը յետաձգէր, զայն նկատելով Օրէնսդիր
Ժողովին ձեռնհասութեան սահմանին մէջ:

«Երկու Իշխանապետութեանց Դիւաննե-
րուն որոշումները, որոնք կոչուած էին ծառա-
յելու իբր հիմ Իշխանապետութեանց վերջնա-
կան կազմակերպութեան, հաղորդուեցան Փա-
րիզի դաշնագիրը ստորագրող պետութեանց
ներկայացուցիչներուն, որոնք խորհրդաժողո-
վի հաւաքուած էին Ֆրանսայի մայրաքաղաքին
մէջ: Յակոբ Պըլբըլու Փարիզ մեկնեցաւ ան-
միջապէս նոյն պետութեանց ներկայացուցիչ-
ներուն յանձնելու, կէս պաշտօնական կերպով
եւ իրեն սեփական միջոցներով, հայոց վիճա-
կին եւ ցանկութեանց մասին յիշատակագիր
մը:

«1858 Օգոստոս 7-19-ին խորհրդաժողովը
կնքեց պայմանագրութիւն մը Մոլտովիոյ եւ
Վալաքիոյ Միացեալ-Իշխանապետութեանց

կազմակերպութեան սկզբունքներուն մասին:
Սոյն սկզբունքներու կարգին, հետեւեալ տրա-
մադրութիւնը դրուած է 46-րդ յօդուածին
մէջ.— Որեւէ քրիստոնեայ դաւանանքի Մոլտո-
վացիներն ու Վալաքիացիները պիտի վայելեն
քաղաքական իրաւունքներու հաւասարութիւն:

«Այս տրամադրութեամբ վերջ կը արուէր
այն անընձական վիճակին, որմէ կը տառա-
պէին Իշխանապետութեան հայերը երկար աւ-
րինեքէ ի վեր: Անկէ յետոյ եւ առանց որեւէ
վերապահութեան անոնք ընդունուեցան տե-
ղացիներու մեծ ընտանիքին մէջ, լքելով հայ
զարուք եւ հայ ազգ մակդիրները, որոնք անի-
մաստ դարձած էին եւ որդեգրելով նոր տխու-
րաս մը, որ միայն կը վայելէր իրենց նոր վի-
ճակին, այն է ուսմէններ հայ կրօնքով»:

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԻՏՂՈՍՆԵՐ

Ազնուականութեան տիտղոսները, որոնք
Ֆէնէրցիներու տիրապետութեան օրով կը զը-
լացուէին հայերուն՝ դարձեալ սկսան տրուել
ԺԹ. դարու առաջին քառորդին մէջ:

Առաջին անգամ Պօկտան Պըլբըլիուի եր-
կու գաւակներն էին որ ազնուականութեան
բարձրացան: Պօկտան կրցած ըլլալով հարթել
Մոլտովայի իշխան Սթուրգայի եւ աւստրիա-
կան հիւպատոս Լիփիայի միջեւ ստեղծուած
վէճ մը, որ ծագած էր աւստրիական հպատա-
կի մը հանդէպ գործ դրուած ոտնձգութենէ մը
եւ կը սպառնար բարդութեանց յանդիլ, իշ-
խանը իբր փոխարինութիւն Մկրտիչ Պըլբըլի-
ուի շնորհեց Քօմիս եւ Յակոբ Պըլբըլիուի Քա-
միւնար տիտղոսը, 1826 Յունուար 10 թուակիր
հրովարտակով, որ բացառապէս անոնց կու-
տար նաեւ տեղացիական իրաւունք: (Կենսա-
գրութիւն Գր. Պըլբըլիուի, հրատարակուած
Ռումէն Ակադեմիային կողմէ, 1914, էջ 26):

Ազնուականութեան տիտղոսներ աւելի
չատ արուեցան յետոյ երբ հայերը վերջնապէս
տէր դարձան իրենց քաղաքական եւ քաղաքա-
յին իրաւունքներուն:

1861-ի Մասեաց Աղաւնիի բաժանորդներու
ցանկին մէջ կը կարդանք անունները շատ մը
հայերու Եաչէն, Ռումանէն, Պոթոչանէն, Փօք-
չանէն, Պաքովէն, Էւայլն: Այդ հայերուն մէկ
մասը նշանակուած են իրենց տիտղոսներով:
Հին պաշտօններու տիտղոսներ էին ասոնք զորս